

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI IŞIĞINDA BİR İNSAN HAKKI OLARAK KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

PROTECTION OF PERSONAL DATA AS A HUMAN RIGHT IN THE LIGHT OF THE DECISIONS OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF TURKEY

Ömer ÖZKAYA¹
İbrahim TOPRAK²

ÖZ

Kişisel verilerin korunması; özel hayatın gizliliğinin, mahremiyet hakkının ve kişiliğin serbestçe geliştirilmesi hakkının korunmasına hizmet eden işlevleriyle insan hak ve özgürlüklerinin ve hukuk devleti ilkesinin hayata geçirilmesinin temel gereklerinden birini oluşturmaktadır. Bu alanda ulusal ve uluslararası hukuk kapsamında geliştirilen ilke ve kuralların gereği gibi uygulamaya geçirilmesinde yargı denetimine, özellikle de anayasal yargıya önemli görevler düşmektedir. Bu çalışmanın amacı, Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatları ve güncel kararları ışığında, bir insan hakkı olarak kişisel verilerin korunmasına ilişkin normların uygulama çerçevesini analiz ederek, bu alanda daha etkili bir uygulama için ihtiyaç duyulan yasal düzenlemeler ve ilave tedbirler konusunda öneriler sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle kavramsal çerçeve analiz edildikten sonra

1- Dr. Öğr. Üyesi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ceza Adaleti ABD, omerakademik@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2302-5991

2- Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku ABD, ibrahim.toprak@ogrii.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8195-349X

Gönderim Tarihi/Submitted: 22.03.2022

Revizyon Talebi/Revision Requested: 27.03.2022

Son Revizyon Tarihi/Last Revision Received: 10.04.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 11.04.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Özkaya, Ömer

Atıf/To Cite: Özkaya, Ö. ve Toprak, İ. (2022). Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Bir İnsan Hakkı Olarak Kişisel Verilerin Korunması. Sayıştay Dergisi, 33(124), 71-99

<https://doi.org/10.52836/sayistay.1110581>

uluslararası hukukta ve Türkiye'nin ulusal mevzuatında kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler ele alınacak; ulusal ve uluslararası normatif çerçeveye dayalı olarak Anayasa Mahkemesi kararları ışığında bu hakkın korunması çabalarına değinilecek ve bu alanda alınması gereken ilave tedbirler değerlendirilecektir.

ABSTRACT

The protection of personal data relates to the protection of privacy, the right to privacy, and the right to free development of personality. With these aspects, it constitutes one of the basic requirements for the realization of human rights and freedoms and the principle of the rule of law. There are principles and rules developed within the scope of national and international law in this field. Judicial review, especially the constitutional judiciary, has an important responsibility for the implementation of the protection of personal data. This study aims to analyze the implementation of protection of personal data within the framework of the norms regarding the protection of personal data as a human right in the light of case law and current decisions of the Constitutional Court. In addition to these, suggestions are made on legal regulations and additional measures needed for a more effective implementation in this area. In this context, first the conceptual framework is analyzed. Then, the regulations on the protection of personal data in international law and Turkey's national legislation are discussed. Finally, efforts to protect this right and additional measures to be taken in this area are evaluated under the guidance of the decisions of the Constitutional Court based on the national and international normative framework.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Verilerin Korunması, Unutulma Hakkı, Anayasa Mahkemesi, Özel Hayatın Gizliliği, İnsan Hakları.

Key Words: Protection of Personal Data, Right to Be Forgotten, Constitutional Court, Confidentiality of Private Life, Human Rights.

GİRİŞ

Teknolojinin günlük yaşamın birçok alanında daha aktif kullanılması ile kişisel verilerin kolaylıkla elde edilebilmesi ve amacı dışında, kişilik haklarına zarar verecek şekilde kullanılması olanaklarının artması, bu verilerin korunmasını insan hak ve özgürlüklerinin önemli bir unsuru ve aynı zamanda ulusal ve uluslararası hukukun temel alanlarından biri haline getirmiştir. Kişisel verilerin devlet tarafından güvence altına alınması; başta Anayasa olmak üzere hukuki düzenlemelerle güçlü bir koruma zırhına kavuşturulması, kurumsal araçlarla desteklenmesi ve etkin yargısal mekanizmalarla izlenerek aykırı uygulamaların müeyyidelendirilmesi ile mümkün olmaktadır.

1970'li yıllardan itibaren hukuki düzenlemelere konu olmaya başlayan kişisel verilerin korunması hakkı, dijital dönüşümle birlikte siber suçların da gün

geçtikçe arttığı bir dünyada daha çok önem kazanmaktadır. Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefinin etkisiyle Türkiye'de de 2000'li yıllarda yoğunlaşan çabalar kapsamında kişisel verilerin korunmasında önemli mesafeler alınmıştır. Çeşitli yasal düzenlemelerle koruma altına alınan kişisel veriler, 2010 yılında Anayasanın 20. maddesine eklenen hükümler ile daha güçlü bir güvenceye kavuşturulmuştur.

Kişisel verilerin korunmasında devletin hem negatif hem de pozitif sorumlulukları bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 8. maddesinde yer alan özel hayata 'saygı' ifadesi devleti pozitif yükümlülükle donatmaktadır (Çelik 2017: 394). Devletin kimi zaman saygı duyma, kimi zaman müdahale etmeme şeklinde negatif sorumlulukları, kimi zaman ise hakların kullanılabilmesi için bazı edimleri yerine getirme şeklinde pozitif sorumlulukları ortaya çıkmaktadır (Acaray, 2021: 176).

Gerek norm denetimi yoluyla gerekse bireysel başvuru yoluyla temel hak ve özgürlüklerin korunması adına görev ifa eden Anayasa Mahkemesi (AYM), kişisel verilere ilişkin kararları ile bu alanda önemli bir işlev ifa etmektedir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin bireysel başvuruları değerlendiren AYM, yargılama sonucunda iddia edilen müdahalenin kanunilik unsuruna sahip olup olmadığına, meşru amacının bulunup bulunmadığına, demokratik toplum düzenindeki gerekliliğine ve ölçülülük ilkesine riayet edilip edilmediğine göre karar vermektedir (Yılmaz, 2019: 302).

AYM'nin bugüne değin kişisel verilerin korunmasıyla ilgili olarak verdiği kararlar, bu alanda önemli bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Çünkü bu kararlar gerek kanun koyucu olan TBMM'ye gerekse kanunların uygulayıcısı olan idareye ve mahkemelere yol gösterici niteliktedir. Kişisel verinin korunması temel bir insan hakkı olup, bu konuda temel yükümlülük devlete aittir. Devletler aynı zamanda kamusal hizmetlerin sunumunda ve ulusal güvenliğin tesisinde birçok kişisel veriyi toplamakta ve depolamaktadır. Bu verilerin korunmasında devlet, ilk derecede sorumluluk sahibidir (Kaya, 2022: 181).

Çalışmada öncelikle kişisel verinin kavramsal ve hukuksal çerçevesi incelenecek, ardından T.C. Anayasası ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) özelinde kişisel verilerin korunmasının genel çerçevesi ve insan haklarının korunması ve geliştirilmesi açısından taşıdığı önem ele alınacaktır. Sonraki bölümde kişisel veri ve insan hakkı arasındaki ilişki, AYM kararları perspektifinden analiz edilecektir. Çalışmanın sınırlı kapsamı nedeniyle, AYM içtihatlarının en

önemli dayanaklarından olan uluslararası hukuk düzenlemeleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları inceleme dışında tutulacak olup, AYM'nin yerleşik içtihatları ile birlikte güncel kararlarına da yer verilmek suretiyle alana katkı sunulmaya çalışılacaktır.

1. KİŞİSEL VERİ: KAVRAMSAL VE HUKUKSAL ÇERÇEVE

1.1. Kişisel Veri Kavramı ve Anayasa Mahkemesi'nin Yaklaşımı

1960'lı yıllarda tartışılmaya ve 1970'li yıllarda hukuki metinlerle düzenlenmeye başlanan (Sultanlı, 2021: 26) kişisel veri kavramının kapsamının net olarak belirlenmesi oldukça güç olmakla birlikte, en yalın tanımı üzerinde bir uzlaşma mevcuttur. Üzerinde hemfikir olunan tanıma göre kişisel veri "*kimliği belirli veya belirlenebilir kişiye ilişkin her türlü bilgi*"dir. Hem Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), hem de KVKK'da yapılan bu tanıma göre, kişiyle özdeşleşmesi mümkün olan ve kişiyi tanımlayan her türlü bilgi, kişisel veri niteliğindedir. Kişilerin adları, soyadları, mahlas-lakapları, kimlik numaraları, dini mensubiyetleri, sağlık bilgileri, pasaport numaraları, e-postaları, kendilerini doğrudan tanımlayacak söylemleri, özgeçmişleri, hobileri, aile bilgileri vb. bilgiler, kişisel veri örnekleri olarak sıralanabilir. Bu bilginin güncel veya kanıtlanmış olması, kişisel veri olarak kabul edilmesi için zorunlu bir koşul değildir (Turan Başara, 2020: 59).

'İsme bağlı veriler' veya 'bireysel veriler' olarak adlandırılan (Kılınç, 2012: 1093) kişisel veri kavramının sadece gerçek kişileri mi yoksa tüzel kişilerle birlikte mi ele alınacağı tartışılmaktadır. Bir görüşe göre kişisel veri doğrudan kişi temel hak ve özgürlükleri ile alakalı olduğu için sadece gerçek kişilerle sınırlı bir çerçeveye sahiptir. Nitekim GDPR ve KVKK'da yer alan düzenlemeler bu yöndedir. Doktrinde kişisel verilerin korunması hakkından yararlanmanın sadece gerçek kişilere özgü kılınması yaklaşımı ön plana çıkarılsa da tüzel kişilere ilişkin veriler, kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek bir kişi ile ilişkili ise kişisel veri kapsamında değerlendirilmektedir (Turan Başara, 2020: 60). Bu bakımdan tüzel kişiye ait ama gerçek kişiyle alakalı veriler de koruma kapsamındadır (Oğuz, 2018: 125). Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2019: 37) da tüzel kişilere ait verileri kişisel veri kapsamında değerlendirmemekle birlikte, bu verilerin bir veya birden fazla gerçek kişinin kimliğini ortaya çıkaracak olması durumunda KVKK çerçevesinde korunabileceğini ifade etmektedir.

Kişisel veri kavramı AYM tarafından ilk defa 2008 yılında verilen bir kararda yer almıştır. Kararda kişisel veri kavramının tanımı yapılmamış olmakla birlikte, kişisel verinin kapsamına ilişkin bir çıkarım yapılmıştır (Duman, 2020: 364, 365). AYM kararında³, hangi bilgilerin kişisel veri olduğuna ilişkin bir sınırlandırmaya gitmemiş, "kişilerle ilgili her türlü bilginin" kişisel veri kapsamında olduğunu ifade etmiştir. Nitekim AYM ilerleyen zamanlarda önüne gelen davalarda kişisel verinin kısaca "belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla bir kişiye ilişkin bütün bilgileri ifade ettiğini" belirterek, bu bilgileri detaylı örneklerle açıklama yoluna gitmiştir.

Mahkeme kararlarında yalnızca kişilerin kimliğini ortaya çıkaran adları, soyadları, doğum tarihleri, doğum yerlerine ait bilgilerin değil aynı zamanda telefon-pasaport-sosyal güvenlik numaraları, motorlu taşıt plakaları, özgeçmişleri, elektronik posta adresleri, hobileri, grup üyelikleri, aile bilgileri, sağlık bilgileri gibi kişiyi dolaylı veya doğrudan belirli kılan tüm verilerin kişisel veri olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁴. Bu noktada AYM'nin gerek 2010 Anayasa değişikliği, gerekse 2016 tarihli KVKK'den önce kişisel verinin ne olduğuna ilişkin uluslararası belgeler nezdinde tanımlar yapmış olmasının kanun koyucuya yol gösterici nitelikte olduğunu ifade etmek gerekir.

Öte yandan AYM, 2014 yılındaki norm denetimi kararında⁵ tüzel kişilere ait verilerin korunması hususuna yer vermiş ve esasın incelenmesi kısmında 1982 Anayasasının 20. maddesine atıfla, Anayasada bu haktan herkesin yararlanacağına ifade edildiğine, gerçek veya tüzel kişi ayırımı yapılmadığına işaret etmiştir. Bu karar kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının gerçek kişilerle sınırlı olmadığını, uygun koşulların olduğu hallerde tüzel kişiler bakımından da uygulama alanı kazanabildiğini (Duman, 2020: 365) göstermektedir.

Kişisel verileri, tüzel kişileri de kapsayacak şekilde ele alan en güncel düzenleme, 04.12.2020 tarihli Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunmasına İlişkin Yönetmelik'tir. Bu Yönetmelik, sektörde kişisel verileri işlenecek ve korunacak olan aktörleri belirlerken "abone/kullanıcı" şeklinde tanımlara yer vermiş ve tanım kapsamına gerçek ve tüzel kişileri dâhil etmiştir.

3- 20.03.2008 tarihli, E. 2006/167 / K2008/86 sayılı kararı

4- 25/12/2014 tarihli, E.2014/74, K.2014/201 sayılı kararı; 09/04/2014 tarihli, E.2013/122, K.2014/74 sayılı kararı; 02/10/2014 tarihli, E.2014/149, K.2014/151 sayılı kararı; 04/12/2014 tarihli, E.2013/84, K.2014/183 sayılı kararı; 19/03/2015 tarihli, E.2014/180, K.2015/30 sayılı kararı; Bülent Kaya Başvurusu [GK], B.N. 2013/2941, KT. 11/5/2016.

5- 04.12.2014 tarihli, E.2013/84, K.2014/183 sayılı kararı.

1.2. Uluslararası Hukukta 'Kişisel Veri' Kavramının Gelişimi

Özellikle teknolojinin gelişimiyle kişisel veri kavramı çok daha önemli ve hukuki niteliği ön plana çıkan bir kavram haline gelmiştir. Kişisel verinin koruma altına alınması da bir insan hakkı olarak yaygın bir ilginin konusu olmuş; ulusal hukukta olduğu gibi uluslararası hukukta da kendisine daha fazla yer bulmaya başlamıştır. AYM de bireysel başvuruları incelerken, uluslararası hukuk normlarına yaygın olarak başvurmaktadır.

Uluslararası düzenlemeler arasında öne çıkan ilk metin, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'dir. Beyannamenin 12. maddesinde kişilerin özel yaşamlarının kanun ile korunma hakkı olduğu ifade edilmektedir. Beyannameden sonraki en önemli belge ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesidir. Sözleşme hazırlandığı tarih itibarıyla münhasıran kişisel veri kavramına yer vermemiş olsa da 8. maddesi ile özel hayata saygı gösterilmesi hakkını teminat altına almıştır. Kişisel verilerin korunmasının özel hayatın gizliliği ve korunmasıyla doğrudan ilişkili olduğu (Kılınç, 2012: 1097), kişilerin başkalarıyla paylaşmak istemediği alana müdahalenin özel hayatın gizliliğinin ihlali anlamına geldiği bilinmektedir (Çelik, 2017: 392). Bu nedenle kişiler, özel hayatlarının bir parçası olan kişisel verilerini Sözleşme'nin ilgili maddesi kapsamında korunmasını isteme hakkına sahiptir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), teknolojinin gelişimiyle kişisel verilerin ülke sınırlarını aşan bir şekilde paylaşımının yaygınlaşması, bu verilerin işlenmesi, korunması ve aktarılması hususlarında ilkeler oluşturma girişiminde bulunmuş (Göçmen Uyarer, 2020: 43-45) ve "*Mahremiyetin Korunması ve Kişisel Verilerin Sınır Ötesi Akışına İlişkin Rehber İlkeler*"i 1980 yılında kabul etmiştir. Birleşmiş Milletler de 1990 yılında "*Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler*"i kabul etmiştir. Bu ilkeler, OECD tarafından düzenlenen ilkeler gibi tavsiye niteliğinde olup herhangi bir hukuki yaptırımı bulunmamaktadır (Göçmen Uyarer, 2020: 46).

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin bir diğer önemli düzenleme, 108 No'lu *Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi*'dir. Avrupa Konseyi tarafından 1981 yılında imzaya açılmış ve 1985 yılında yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'yi ilk imzalayan Konsey üyesi ülkelerden birisi olmasına rağmen Türkiye'de Sözleşmenin iç hukuka dâhil edilmesi yaklaşık olarak 35 yıl sonra, 2016 yılında mümkün olmuştur. Sözleşme, Türkiye'nin de

dâhil olduğu Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin egemenlik alanlarında kişisel verilerin korunması hususunda etkili bir hukuki düzen sağlamayı amaçlamaktadır. Uluslararası seviyede kişisel verilerin korunması hakkında bağlayıcı tek metin olması sebebiyle ülkeler üzerinde önemli bir etki potansiyeline sahip (Küzeci, 2020: 144; Başalp, 2004: 31) olan Sözleşme, kişisel verilerin korunması hakkını, en temelde özel hayatın gizliliğinin korunması hakkı bağlamında düzenlemektedir (Develioğlu, 2017: 9).

2001 yılında 181 Sayılı *Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi*'ne Ek *Denetleyici Makamlar ve Sınır Aşan Veri Akışına İlişkin Ek Protokol* imzalanmıştır. Türkiye bu Ek Protokolü 2001 yılında imzalamış ve 2016'da iç hukuka dâhil etmiştir. 2018 yılında *Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin Bireylerin Korunmasına İlişkin Sözleşmede Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol*, kişisel verilerin gelişen bilgi teknolojilerine karşı daha ideal bir koruma sağlama ihtiyacı nedeniyle 108 No'lu Sözleşme'nin günümüz koşullarına göre yenilenmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu nedenle öğretilerde *108+* olarak bilinmektedir (Dülger, 2019: 29). Sözleşmenin getirdiği en önemli yenilik, özel veri kategorilerini geliştirerek kişilerin genetik ve biyometrik verilerini de bu kapsama almış olmasıdır. Bunun yanı sıra taraf devletleri, hassas kişisel verilerin ayrımcılık yaratmamasına karşı güvence sağlamakla yükümlü kılmıştır (Aşkoğlu, 2018: 46).

Avrupa Birliği tarafından da gerçek kişilerin kişisel verilerinin işlenmesini ve korunmasını amaçlayan kurallar bütünü olan Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) 2016 yılında kabul edilmiş ve 2018'de yürürlüğe girmiştir. GDPR'yi Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan diğer düzenlemelerden ayıran en önemli özellik, kişisel verilerin korunması hakkını özel hayatın gizliliği hakkından ayırarak bağımsız ve ayrı bir hak olarak kabul etmiş olmasıdır (Develioğlu, 2017: 11).

1.3. Ulusal Hukukta Kişisel Veri

1982 Anayasasının ilk halinde kişisel verilerin korunması hakkında dolaylı düzenlemeler yer almıştır. Anayasanın ilk halinde düzenlenmiş olan herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olması ilkesi, kişisel verilerin korunması noktasında dolaylı olarak yapılan bir düzenleme olarak kabul edilebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin diğer dolaylı düzenleme ise 1982 Anayasasının 22. maddesinde düzenlenen haberleşme hürriyetine ilişkin düzenlemedir. Bu düzenlemeye göre herkes haberleşme hürriyetine

sahiptir ve haberleşmenin gizliliği esastır. Anayasanın 20. maddesinde de özel hayatın gizliliği düzenlenmiştir. Dolayısıyla kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı doğrudan özel hayatın gizliliği ile ilişkilidir. Anayasaya göre herkes özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Yine aynı maddeye göre özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

2010 yılında yapılan değişiklikler kapsamında Anayasanın 20. maddesine eklenen fıkrayla, kişisel verilerin korunmasına ilişkin doğrudan bir düzenleme yapılmıştır. Nitekim anayasa değişikliği teklifi madde gerekçesinde *"Anayasada kişisel verilerin korunmasına yönelik dolaylı hükümler bulunmakla birlikte yeterli değildir. Mukayeseli hukukta ve tarafı olduğumuz uluslararası belgelerde de kişisel verilerin korunması önemle vurgulanmaktadır."* ifadesine yer verilmek suretiyle kişisel verilerin korunmasına ilişkin anayasada doğrudan bir düzenlemenin var olmasının gerekliliği ifade edilmiştir. Söz konusu fıkra, herkesin kendisiyle ilgili verilerin korunmasını istemesini bir hak olarak düzenlenmiştir. Aynı zamanda kişiler; bu verilerle ilgili bilgilendirilme, verilere ulaşma, verilerin düzeltilmesini veya silinmesini isteme hakkına sahiptir. Kişilerin, kişisel verilerinin amaçları kapsamında kullanılıp kullanılmadığını öğrenme hakkına sahip oldukları; bu verilerin ancak kanunla öngörülen hallerde ve kişinin açık rızası ile işlenebileceği düzenlenmiştir.

Ulusal hukukta kişisel verilere ilişkin kanun boyutunda düzenlemelere, ilk olarak 2001 yılında çıkarılan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 24. maddesinde (kişilik haklarına yapılan saldırıya karşı koruma) yer verilmiştir. Daha sonra 2004 yılında çıkarılan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 135-138. maddelerinde (kişisel verilerin kaydedilmesi, verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi ve yayılması, verilerin yok edilmemesi suçlarına) yer verilmiştir. Aynı yıl yürürlüğe konulan 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (CMK) da kişisel verilerin işlenmesine ilişkin düzenlemelere 75-81 maddeleri (beden muayenesi, vücuttan örnek alınması, moleküler ve genetik inceleme, fiziki kimliğin tespiti) ile 135-140. maddelerinde (iletişimin dinlenmesi ve kayda alınması ve içeriklerin yok edilmesi, teknik araçlarla izlemeye) yer verilmiştir. Bu üç kanun dışında da birçok kanun ve yönetmelik (Gemicioğlu ve Gemicioğlu, 2020: 47-375; Kaya ve Taştan, 2022: 1507-2375) kapsamında kişisel verilere ilişkin düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte, mevzuatta müstakil bir düzenlemenin yapılması 2016 yılına kadar mümkün olmamıştır.

Anayasa'nın 20. maddesinde yer verilen kişisel verilerin korunmasına ilişkin esasların kanunla belirleneceği hükmü ile birlikte, geçmiş 1980'li yıllara dayanan müstakil kanun çalışmaları hızlandırılmış (Kişisel Verileri Koruma Kurumu, 2019: 23) ve 95/46 sayılı Direktif kaynak alınarak hazırlanan (Duman, 2020: 315) 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu, 7 Nisan 2016 tarih ve 29677 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı, kişisel verilerin işlenmesinde başta özel hayatın gizliliği olmak üzere kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülükleri ile uyacakları usul ve esasları düzenlemektir. Ayrıca gerekçesinde ifade edildiği üzere, kişilerin mahremiyet hakkı ve bilgi güvenliklerinin sağlanması da Kanun'un amaçları arasında yer almaktadır. Kanun'la kişisel verilerin, herhangi bir sınırlama olmaksızın ve rastgele toplanmasının ve verilere erişim hakkı bulunmayan kişilerin erişiminin engellenmesi ya da bu verilerin kötüye kullanımın önüne geçilmesi hedeflenmektedir. Böylelikle kişilik hakları, kişisel verilerin korunması yoluyla koruma altına alınmıştır (Kişisel Verileri Koruma Kurumu, 2019: 36; Duman, 2020: 316).

KVKK, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri işleyen gerçek ve tüzel kişileri kapsamına almıştır. Bazı kişisel verilerin daha özenle korunması gereğinden hareketle hassas kişisel veriler kategorisi uluslararası ve ulusal mevzuatta kendisine yer edinmiştir. KVKK'nin 6. maddesinde de hassas veriler tek tek sayılmıştır.

2. BİR İNSAN HAKKI OLARAK KİŞİSEL VERİNİN KORUNMASI VE AYM KARARLARININ ETKİSİ

Modern devlet, siyasi iktidarın sınırlandırıldığı devlettir ve bu anlayış hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Hukuk devleti de temel hak ve özgürlükleri yalnızca tanımış olan değil, aynı zamanda bu hakları güvence altına almış devlettir. Bu bakımdan kişisel verilerin korunması, temel hak ve özgürlüklerin korunması noktasında hukuk devletinin günümüz şartlarında önemli bir görevidir. Bu görevin icrası kadar, etkili bir yargısal denetime tabi olması da büyük önem taşır. Türkiye'de bu denetim gerek norm denetimi gerekse bireysel başvuru yoluyla AYM tarafından gerçekleştirilmekte olup, bu bölümde kişisel verilerin korunması konusu başlıca alanlar itibarıyla ve ilgili AYM kararları ile birlikte ele alınacaktır.

2.1. Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Paylaşılması

Kişilere ait ve onları belirlenebilir kılan ve kişisel veri olarak adlandırılan veriler, çeşitli kişi ve kurumlar tarafından işlenmektedir (Kaya, 2011: 317). AYM'ye göre⁶ bilişim teknolojilerinin gelişimiyle birlikte çok sayıda veri toplanabilmekte, analiz edilebilmekte, transfer edilebilmekte; bu durum kişisel verileri ticari işletmeler için değerli hale getirmektedir. Haliyle kıymet kazanan bu verilerin terör ve suç örgütlerince ele geçirilmesi riskine karşı kişisel verilerin en üst düzeyde korunması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Mahkeme'nin bu tespitlerinden sonra hazırlanan KVKK'de de kişisel verilerin hangi şartlarda işleneceği, saklanacağı, silineceği, aktarılacağı ve anonim hale getirileceği düzenlenmiştir. KVKK'ye göre kişisel veriler kural olarak ancak kişinin açık rızası ile işlenebilir. Ancak belirli hallerde kişinin açık rızası olmasa da verilerin işlenmesi mümkündür (md. 5). KVKK'ye göre kurallara uygun olarak işlenen kişisel veriler, işlenmeyi gerektirecek sebeplerin ortadan kalkmasıyla resen veya kişinin talebi üzerine veriyi işleyen sorumlu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hale getirilir (md. 7). Yine KVKK'ye göre kural olarak kişinin açık rızası olmaksızın yurt içinde veya yurt dışına aktarılamaz (md. 8, 9). Zira amaca uygun olmayan ve süreklilik arz edecek şekilde kişisel verilere erişilmesi ve işlenmesiyle (Dülger, 2019: 63) kişilerin özel hayatlarının gizliliği ihlal edilebilir (Can, 2021: 163).

KVKK'de düzenlenen bu hususların ihlaline ilişkin AYM'ye birçok başvuru yapılmıştır. AYM'nin bu bireysel başvurulara ilişkin bir kararında⁷; *"Kanun'un güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğu, bu bilgilerin nerelerden elde edileceği ve ne suretle ve ne kadar süre ile saklanacağı, kişilerin söz konusu bilgilere itiraz etme olanağı olup olmadığı, bilgilerin bir müddet sonra silinmesinin mümkün olup olmadığı veya silinmesine dair izlenecek usulün ne olduğu, gizlilik dereceli kamu personeli ile meslek gruplarının tespiti, güvenlik soruşturmasının ve arşiv araştırmasının usul ve esasları ile bunu yapacak mercilerin kimler olduğu ile ilgili hiçbir düzenleme içermediği görülmektedir.... Aynı şekilde Yönetmelik'te de elde edilen bilgilerin saklanma süreleri, bilgilerin bir müddet sonra silinmesinin mümkün olup olmadığı veya silinmesine dair izlenecek usulün ne olduğu, kişilerin söz konusu bilgilere itiraz etme olanağı olup olmadığı hususlarını düzenlemediği, bireylerin özel hayatına saygı hakkının güvencelerini sağlayacak hükümlerden yoksun olduğu anlaşılmaktadır."* demek suretiyle ihlal kararı vermiştir.

6- 09.04.2014 tarihli, E.2013/122, K. 2014/74 sayılı kararı

7- Turgut Duman Başvurusu, BN. 2014/15365, KT. 29.05.2019.

Verilerin işlenmesi kavramından anlaşılması gereken husus, kişisel veriler üzerinde çeşitli işlemlerin yapılmasıdır. Kişisel verilerin ilk olarak işlendiği an itibarıyla başlayan kişisel verilerin işlenmesi süreci, bu verilerin bir daha geri getirilemeyecek şekilde yok edilmesi sürecine kadarki tüm zaman dilimini kapsamaktadır (Duman, 2020: 366, 367). Kişisel verilerin belirli bir süre sonunda silinmesi, temel hak ve özgürlüklerin korunması noktasında oldukça önem taşımaktadır. AYM norm denetiminde⁸ bu gerekliliğe değinmiş ve kişisel verilerin korunması hakkının ancak veriler toplandıktan ve amaca ulaşıldıktan sonra kişisel verilerin muhafaza edilmeyeceği ve başka amaç için kullanılmayacağına güven duyması halinde söz konusu olacağını ifade etmiştir. Mahkemeye göre *“Kişinin kişisel verilerinin hayatı boyunca bir yerlerde kayıtlı tutulacağını ve başka bir amaçla kullanılabileceğini düşünmesi kişisel verilerin korunması hakkını zedeler.”* Yine mahkeme, çeşitli bireysel başvuru kararlarında⁹ telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi neticesinde elde edilen kayıtların imha edilmediği ve alenileştirildiği ileri sürülerek açılan tazminat davalarında davaların reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Yalnızca yargı makamlarınca istenebilecek ve yargı makamlarıyla paylaşılacak verilerin üçüncü kişi veya kurumlarla paylaşılması kişisel verilerin ihlali anlamına gelmektedir. Nitekim AYM'ye 2016 yılında yapılan bir bireysel başvuru¹⁰ neticesinde Mahkeme Genel Kurulu bir hak ihlali kararı vermiştir. Kararda özetle; avukatlık yapan başvurusunun bir imar uyuşmazlığı ile ilgili taraf olduğu davada, kendisine ait kişisel verilerin İçişleri Bakanlığı tarafından karşı taraf vekillerine hukuka aykırı bir şekilde verildiği iddia edilmektedir. Nitekim Mahkeme; Bakanlığın şirket avukatlarına başvuruyla ilgili olarak kaldığı otel, irtibat halinde olduğu kişiler ve bu sosyal ilişkinin niteliği hakkında bilgi vermek suretiyle kişisel verileri hukuka aykırı bir şekilde paylaştığı tespitini yaparak İçişleri Bakanlığı tarafından verilen bilgilerin kişisel veri niteliğinde olduğunu ve bilgi verme eyleminin hukuka aykırı olduğundan hareketle hak ihlali sonucuna varmıştır. Somut olay dâhilinde başvurusunun konakladığı otel, irtibatlı olduğu kişiler vb. veriler niteliği gereği hassas kişisel verilerdir ve özel olarak koruma altına alınması gereken veriler ilgili kurum tarafından hem işlenmiş hem de üçüncü kişilerle paylaşılmıştır.

8- 28.09.2017 tarihli, E. 2016/125, K. 2017/143 sayılı karar

9- Abdulğani Orhan Başvurusu, BN. 2017/22833, KT 09.09.2020; İlhan Gökhan Başvurusu, BN. 2017/27957, KT. 09.09.2020; Murat Haliç Başvurusu: BN. 2017/24356, KT. 08.07.2020.

10- Arif Ali Cangı Başvurusu: BN. 2016/4060, KT. 17/09/2020.

Görüldüğü üzere KVKK'de düzenlenmiş olan kişisel verilerin işlenmesi, saklanması, yok edilmesi, anonim hale getirilmesi, aktarılması konularının ihlal edildiğine dair AYM'ye başvurular yapılmakta ve AYM hem Anayasa hem de KVKK kapsamında ihlal kararları vermektedir. Bu noktada veri işleyenlerin üzerine düşen görevin AYM kararlarında yer alan konularda hassas davranarak yeni ihlallere mahal vermemek olduğu ifade edilebilir.

2.2. Hassas Verilerin Korunması

Bazı kişisel verilerin daha özenle korunması gereği, özel olarak düzenlenen ve koruma altına alınan kişinin irksal kökeni, sağlık verisi veya siyasi görüşü gibi verilerin (Kaya, 2011: 317) hassas kişisel veriler kategorisi altında ele alınmasını sağlamıştır. Bazı verilerin özel nitelikleri gereği hassas veri olarak kabul edilmesinin nedeni, bu verilerin yayılması durumunda diğer kişisel verilere nazaran kişilik haklarına daha fazla zarar verebilecek nitelikte olmasıdır. KVKK'nin 6. maddesinde hassas veriler "özel nitelikli kişisel veriler" olarak adlandırılmış ve "Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri" şeklinde tek tek sayılmıştır. Başka bir ifadeyle hassas kişisel veriler, kişisel veri kavramını daha spesifik bir hale büründürmüş ve hangi verilerin hassas veri olarak değerlendirilmesi gerektiğinin sınırını çizmiştir.

AYM de kararlarında hassas kişisel verilerden söz ederken bu verilerin korunmasını isteme hakkının sınırlandırılmaması ve hakka müdahale edilmemesi üzerinde durmaktadır. Nitekim ilgili kararında¹¹ hassas kişisel verilerin söz konusu olduğu durumlarda kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının kural olarak sınırlandırılmaması veya müdahale edilmemesi gerektiğini vurgulayan Mahkeme, hassas kişisel verilere ilişkin olarak güvencelerin daha katı olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu kararına rağmen Mahkeme bir başka kararında¹², biyometrik verilerle ilgili olarak Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda yer alan düzenlemeyle ilgili olarak önüne gelen bir davada "biyometrik yöntemlerle kimlik doğrulamasının yapılması ve/veya nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, evlenme cüzdanı (...) birinin gösterilmesi zorunludur" düzenlemesini Anayasaya uygun bularak iptal etmemiştir.

11- Bestami Eroğlu Başvurusu, BN. 2018/23077, KT. 26.07.2018.

12- 19.03.2015 tarihli, E. 2014/180, K. 2015/30 sayılı kararı.

Mahkeme, bu verilerin kişisel veri olmakla birlikte hassas kişisel veri niteliğinde olmadığı, "itiraz konusu kuralla özel hayatın ve kişisel verilerin korunması haklarına yönelik olarak yapılan müdahalenin, öngörülen amaçla orantılı olduğu, müdahale edilen hakların özüne dokunmadığı ve demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırılık teşkil etmediği" gerekçesiyle iptal istemini reddetmiştir. Ancak bu kararda çoğunluk görüşüne katılmayan üyelerin karşı oylarında yer verdikleri; "ilk nazarda sadece bir kimlik tespiti yöntemi gibi görünse de, gerçekte sigortalıların tüm sağlık bilgilerinin (hassas kişisel verilerinin) deşifre edilmesi, işlenmesi, kötüye kullanılması ihtimalini barındıran ve esaslı hiçbir ölçüt ve güvence ihtiva etmeyen kuralın Anayasa'nın 2., 13. ve 20. maddelerine aykırı olduğu ve iptali gerektiği" şeklindeki gerekçelerin de önemli olduğu değerlendirilmektedir.

AYM Genel Kurulu, hassas kişisel verilerin işlenmesine ilişkin yakın tarihli bir kararında¹³ ise davacının mesai takibinin yapılmasında, hassas kişisel veri olarak kabul edilen parmak izinin işlenmesi ve kullanılmasını hak ihlali olarak değerlendirmiştir. AYM kararında, ilgili Kanunlarda (657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu) kişinin mesai takibi ve çalışanın denetiminde hassas verilerinin kaydedilebileceğine dair açık bir düzenleme olmadığını, aynı zamanda başvurunun hassas kişisel verilerinin işlenmesine dair açık rızası olmadığını ve bu nedenlerle mesaiye devam hususunun kontrolü açısından biyometrik verilerin işlenmesinin ve kullanılmasının kanunilik şartını sağlamadığına da hükmetmiştir. Bu çerçevede biyometrik veri olarak kabul edilen parmak izinin mesai takibi için alınmasını; kişinin açık rızasının alınmaması, kanunda ayrıca ve açık bir şekilde öngörülmemesi nedeniyle kanuni bulmayarak başvurunun talebini haklı bulmuştur.

2.3. Hakkın Düzenlenmesi ve Sınırlandırılmasında Kanunilik İlkesi

Kişisel verilerin korunmasında kanunilik ilkesi, bu hakkın gereği gibi hayata geçirilmesini sağlayan Anayasal güvencelerden biridir. Anayasa, kanunilik ilkesini ön plana çıkararak, bu alandaki düzenlemelerin kanunla yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu ilkeye göre kişisel veriler ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızası ile işlenebilmekte; aynı zamanda kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller de kanunla düzenlenmektedir. Bu bakımdan kişisel verilerin işlenmesi ve bu verilerin korunmasına ilişkin olarak idarenin re'sen işlem ve düzenleme yapması mümkün değildir.

13- Ramazan Şahin Başvurusu: BN.2018/11988, KT. 10.03.2022

Anayasanın 104. maddesinde; temel hakların Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile düzenlenemeyeceği ve Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılmayacağı hususları yer almaktadır. Kişisel verilerin korunması hakkının Anayasanın 20. maddesinde hem bir temel hak olarak belirlenmesi hem de kişisel verilerin korunmasına ilişkin esasların kanunla düzenlenmesi gerektiğini ortaya koyması, kişisel verilerin korunmasına temel bir insan hakkı olarak verilen önemin açık bir göstergesidir. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin Anayasal konumu ve normlar hiyerarşisindeki yeri bağlamında yürütmenin, kişisel verilerle ilgili olarak düzenleme alanını yasamaya bırakmasının hukuk devleti ilkesine daha uygun olduğu değerlendirilmektedir.

Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında 1982 Anayasası, AYM kararında¹⁴ da ifade edildiği üzere, AİHS'nin 8. maddesinden daha geniş bir koruma alanı sağlamaktadır. AİHS'de yer alan ve temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına ilişkin "kanunla öngörülmüş olma" ifadesi, "kanunilik" ilkesi ile aynı anlama gelmemekte; 1982 Anayasası sınırlandırma konusunda daha etkin bir düzenleme içermektedir. Bu bakımdan sadece şeklen bir kanunun olması da hakkın sınırlandırılması için yeterli değildir. Kanunilik gereği, kanunun şekli yönünün yanı sıra maddi bir içeriğinin olmasını da gerektirir. "Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve keskinliğini ifade etmekte; böylece uygulayıcının keyfi davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta; bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır."

Nitekim kişisel verilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunmasına ilişkin Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) doğrudan düzenleme yetkisi veren düzenleme AYM¹⁵ tarafından iptal edilmiştir. AYM, kararında yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine vurgu yaparak Anayasanın açık bir şekilde kanunla düzenlenmesini öngördüğü konularda yasamanın yürütmeye doğrudan düzenleme yetkisi veremeyeceğini ifade etmiş; bu bağlamda BTK'ye verilen yetkinin Anayasaya aykırı olduğundan hareketle ilgili hükmü iptal etmiştir. Böylece kanunilik ilkesinin idare tarafından esnetilmesine müsaade edilmemiş, kişi hak ve özgürlüklerinin Anayasa hükümleri bağlamında ihlal edilmesi ihtimalinin önüne geçilmiştir.

14- Ümit Karaduman Başvurusu: BN. 2020/20874, KT. 02/02/2022

15- 09.04.2014 tarihli, E. 2013/122, K. 2014/74 sayılı karar.

AYM bir başka norm denetimi kararında¹⁶ Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezi Başkanlıklarına KHK ile verilen "Yüksek Kurum ve Kurumların, millî savunma ve millî güvenliğe ilişkin hususlar saklı kalmak kaydıyla, görev alanıyla ilgili olarak gerekli gördüğü bilgileri bütün kamu kurum ve kuruluşlarından ve diğer gerçek ve tüzel kişilerden Başbakan veya ilgili Bakan aracılığıyla istemeye yetkili olduğu, kendilerinden bilgi istenen bütün kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişilerin, bu bilgileri zamanında ve noksansız vermekle yükümlü olduğu" düzenlemesini temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğinden hareketle ve kurumlara verilen yetkinin özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkının sınırlandırılmasına ilişkin bir düzenleme olmasından dolayı Anayasaya aykırı bulmuş ve iptal etmiştir.

AYM yakın tarihli iki kararında ise, Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi¹⁷ ve İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi¹⁸ ile Başkanlıklara verilen "görevleri ile ilgili olarak gerekli gördüğü bilgileri bütün kamu kurum ve kuruluşlarından ve diğer gerçek ve tüzel kişilerden doğrudan isteme" yetkisinin iptali için açılan davalarda ilgili kuralları Anayasaya uygun bularak iptal etmemiştir. Ancak karşı oylarda ilgili kuralın hem konu bakımından, hem yetki yönünden hem de içerik yönünden Anayasaya aykırı olduğu görüşü de savunulmaktadır.

Öte yandan Mahkeme'nin en güncel kararında¹⁹ 77 sayılı Ekonomik Koordinasyon Kurulu hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 6. maddesinde düzenlenen kurulun görev alanına giren her türlü bilgi ve belgeyi bakanlıklar ve diğer kamu ve kuruluşlarından isteme yetkisi konu bakımından yetki yönünden Anayasaya aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Kararlarda görüldüğü üzere Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemiyle birlikte Cumhurbaşkanına verilen kararname çıkarma yetkisi, kişisel verilerin korunması açısından tartışılan hükümler içerebilmektedir.

Anayasa tarafından tanınmış olan temel hak ve özgürlüklerin sınırsız olmadığı, belirli koşullarda çeşitli boyutlarıyla sınırlamalara tabi tutulabileceği de gözden uzak tutulmamalıdır. Nitekim 1982 Anayasasının 13. maddesi temel

16- 10.01.2013 tarihli, E. 2011/141, K. 2013/10 sayılı kararı.

17- 13.10.2021 tarihli, E. 2018/133, K. 2021/70 sayılı kararı.

18- 03.03.2021 tarihli, E. 2018/134, K. 2021/13 sayılı kararı.

19- 30.12.2021 tarihli, E. 2021/88, K. 2021/105 sayılı kararı.

hakların sınırlandırılmasını düzenlemektedir. Özel hayatın gizliliğinin bir parçası olarak kişisel verilerin korunması hakkı da Türk hukukunda, kişinin hakları ve ödevleri çerçevesinde, Anayasanın çizdiği çerçevede sınırlandırılabilir. Ancak sınırlandırma yapılırken hakkın özüne dokunulamaz. Sınırlandırma Anayasanın sözüne ve ruhuna aykırı olmamalı ve ölçülülük ilkesi çerçevesinde hareket edilmelidir.

AYM norm denetimi kararında²⁰ kişisel verilerin en üst seviyede korunması gerektiğini ifade ettikten sonra bu hakkın mutlak ve sınırsız bir hak olmadığını ve Anayasanın 13. ve 20. maddeleri çerçevesinde sınırlandırılabilirliğini ifade etmektedir. Dolayısıyla kişisel verilerin korunması hakkı, kanunla ve demokratik toplum düzeninin gerekleri çerçevesinde sınırlandırılabilir.

2.4. Özel Hayatın Gizliliğinin Korunması ve Kişisel Veriler

Özel hayat kavramının çerçevesi oldukça geniş olup, çevreye ve diğer şartlara göre değişiklik göstermektedir. Bu değişiklikler yalnızca mekânsal veya coğrafi nitelikte değil zamana göre de şekillenebilmektedir (Kaya, 2022: 180). Bu niteliği nedeniyle mahkemeler her somut olaya göre yeni bir değerlendirme yaparak ilgili durumun özel hayat kapsamına girip girmediğini tespit etmek durumundadır (Çelik, 2017: 394).

Sürekli gelişmekte ve genişlemekte olan (Yazıcı, 2021: 101) özel hayatın gizliliği "*kişiliğin ihlal edilmemesi hakkı*" veya "*yalnız bırakılma hakkı*" olarak da tanımlanmaktadır (Akgül, 2014: 80). Kişisel verilerin korunmasının bağımsız bir hak mı, özel hayatın gizliliği hakkının bir unsuru mu olduğu tartışılmaktadır. Bu konuda baskın görüş, kişisel verilerin korunmasının bağımsız temel bir hak olduğu şeklindedir (Bilir, 2020: 315). Buna rağmen Anayasada bu hak müstakil bir madde olarak değil, 'özel hayatın gizliliği ve korunması' madde kenar başlığı altında düzenlenmektedir. Öte yandan bu hak ifade hürriyeti, haberleşme hürriyeti, şeref ve itibarın korunması hakkı ve bilgi edinme hakkıyla da ilişkilidir (Sultanlı, 2021: 24; Arslan Öncü, 2019: 79).

Herkese karşı ileri sürülebilen ve mutlak bir hak olan (Çelik, 2017: 392) özel hayatın gizliliği, gerek ulusal gerekse uluslararası mevzuatla korunan temel bir insan hakkıdır. Özel hayatın gizliliğinin korunmasında; kişinin fiziksel görünüşünden düşüncelerine, sağlık durumundan öğrenim bilgilerine, aile yaşamından diğer insanlarla kurduğu iletişime kadar birçok farklı alanın korunması

20- 06.12.2018 tarihli, E. 2017/180, K. 2018/109 sayılı kararı

söz konusudur (Kılıncı, 2012: 1091). Kişisel verilerin korunması esasında insan onurunun korunması anlamına da gelmektedir. Çünkü insan onuru doğuştan gelen ve kişinin kendisini biricik olarak gördüğü temel bir değerdir (Arınmış Uzun, 2021: 210, 211). Başka bir ifadeyle insan onuru, kişiliğin serbestçe geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesi ile kişisel özerklik kavramları özel hayatın gizliliği açısından önemli ilke ve kavramlar olarak değerlendirilmektedir (Yazıcı, 2021: 102).

Özel hayata ilişkin kişisel verilerin korunması mevzuatta negatif statü hakları arasında yer alsa da bu hakkın korunmasında devletin pozitif yükümlülükleri göz ardı edilemez. Bu hususa bireysel başvuru kararlarında²¹ değişen AYM'ye göre özel hayata saygı hakkına ilişkin olarak negatif ve pozitif yükümlülüklerin birbirinden kesin olarak ayrılması mümkün değildir. Bu nedenle her iki grup yükümlülükler için benzer ilkeler uygulanır. Anayasanın 20. maddesiyle bireyler kamu otoritesinin keyfî müdahalelerine karşı korunuyor olmakla devlet negatif yükümlülükle donatılmış ise de kişilerin özel ve aile yaşantılarına etkili bir şekilde saygı gösterilmesi bakımından pozitif yükümlülüklerle de sahiptir. Zira kişisel verilerin toplanması, işlenmesi ve saklanması süreçlerinde bu verilerin hukuka aykırı bir şekilde ve ilgili kişinin rızası dışında ele geçirilmesi ve paylaşılması, o kişinin özel hayatına saygı hakkının ihlali anlamına gelmektedir. Özel hayata saygı hakkının ihlal edilmemesi için kişisel verilerin hangi hallerde toplanabileceği, verilerin saklanma süresi ve hangi şekillerde kullanılabileceği ve yok edileceğine dair hususların açık ve net bir şekilde kanunla düzenlenmesi gerekmektedir (Arslan Öncü, 2019: 85).

Doktrinde özel hayatın başlıca üç alanı kapsadığı değerlendirilmektedir (Akgül, 2014: 79, 80; Kahraman ve Şahin, 2020: 421; Kaya, 2022: 180). Bu alanlardan biri alışveriş merkezine gitmek, okula gitmek, toplu ulaşım ile seyahat etmek gibi alanları içinde barındıran ve başkaları tarafından bilinmesinin bir tehdit olarak görülmediği ortak alandır. İkinci alan kişinin daha çok ailesiyle, dostlarıyla, akrabalarıyla paylaştığı alan olan özel alandır. Bu alandaki bilgilerin herkes tarafından bilinmesi istenmez, yalnızca özel alana giren kişiler bu bilgilere sahip olabilir. Üçüncü alan ise sır alan olarak da adlandırılan gizli alandır. Bu alan kişinin duygularını, düşüncelerini, korkularını, sırlarını barındırdığı bir alandır veya hiç kimseyle paylaşmadığı ya da son derece yakınlık hissettiği kişilerle paylaştığı alandır.

21- Nurcan Belin Başvurusu, BN. 2014/14187, KT. 10.01.2018

Bu üç alandan özel alan ve gizli alan, hukuk tarafından koruma altına alınan alandır (Kılınç, 2012: 1101, 1102). Hukuk bu alanı her kesimden gelebilecek tehditlere karşı korumaktadır. Nitekim AYM bir bireysel başvuru kararında²², kamu mercilerinin kişilerin özel hayatına saygı hakkının korunmasına ilişkin önemli tespitlerde bulunmuştur. Mahkemeye göre kişilerin özel yaşamı ile ilgili soru sorulması dahil olmak üzere *“bir bireyin özel hayatı, iş ve sosyal yaşamıyla ilgili bilgilerinin, parmak izinin, fotoğrafının, hücre ve DNA örneklerinin alınması, kaydedilmesi, saklanması ve kullanılması, özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturur.”* Burada kamu mercilerinin bu bilgi ve verileri kullanıp kullanmamasının bir önemi yoktur.

Özel hayatın gizliliğinin sağlanması ile birlikte esasında insanlara kendileriyle baş başa kalacakları bir ortam sağlanmaktadır. Kişilerin ne devlet ne de başkalarının rahatsız edilmeden ve kendilerine ilişkin gizli kalmasını istedikleri bilgilerin açığa çıkması endişesi taşımamadan yaşayabilmelerinin önü açılmış olacaktır. Bu bakımdan kişisel verilerin korunması, haliyle özel hayatın korunması; insan onur, şeref ve haysiyetinin korunmasına hizmet eder (Kılınç, 2012: 1099). Bu korumanın yalnızca birey-devlet arasındaki ilişkilerden değil üçüncü kişilerden gelebilecek tehlikeleri de kapsamaması gerekir (Ayдын, 2015: 59, 60).

AYM de özel hayatın gizliliğinin korunmasına kararları ile katkı sağlar. Mahkeme'nin bireysel başvuru kararında²³ ifade ettiği üzere, devlet özel hayatın gizliliğinin korunması için pozitif yükümlülöklere sahiptir. Başka bir ifade ile kişisel verilerin yetkisiz kişilerce elde edilmesini veya kullanılmasını önlemek ve kişisel verilerin ifşa edilmesinin önüne geçmek devletin görevidir.

AYM norm denetimi kararlarında da kişisel verilerin korunmasının özel hayatın gizliliği ile olan bağına ilişkin temel ilkelerden söz etmektedir. Kararlarda²⁴ ifade edildiği üzere özel hayatın gizliliğinin korunması, insanların sır alanlarının başkalarının gözleri önüne serilmemesi anlamına gelmektedir. Bu bakımdan kişinin özel hayatı hem demokratik devletlerin ulusal mevzuatlarında güvence altına alınmış hem de uluslararası beyanname ve sözleşmelerle, istisnalar saklı kalmak koşuluyla, koruma altına alınmıştır. Bu koruma, kişinin özel hayatını hem devlete karşı hem topluma karşı hem de diğer kişilere karşı bir koruma sağlar. Özel hayatın gizliliğinin korunmasının özel bir biçimi olan kişisel verilerin

22- Güzide Defne Samyeli Başvurusu, BN. 2014/4399, KT. 21.09.2016.

23- Arif Ali Cangı Başvurusu: BN. 2016/4060, KT. 17/09/2020.

24- 28.09.2017 tarihli, E. 2016/125, K. 2017/143 sayılı kararı; Benzer ifadeler için, 27.05.2015 tarihli, E. 2014/176, K. 2015/53 sayılı karar.

korunması hakkının kullanılabilmesi için de özel hayata ilişkin veri ve bilgilerin resmi makamların keyfi müdahalelerine karşı korunması gerekmektedir. Ancak bu şekilde kişilerin sır alanları korunabilecektir. Bu noktada mahremiyet kavramından söz etmek yerinde olacaktır.

2.5. Mahremiyetin Korunması ve Kişisel Verilerin Açıklanmaması

Mahremiyet, *"başkaları tarafından görülmeksizin ve duyulmaksızın yalnız kalabilme durumu"*nu ifade eden bir kavramdır (Bilir, 2020: 313). Kum'un Westin'den aktardığı haliyle *"mahremiyet, bireylerin, grupların veya kurumların kendilerine ait verileri ne zaman, nasıl ve ne ölçüde diğerlerine aktarabileceğini kendilerinin belirleme hakkıdır"* (Kum, 2021: 134). İhlal edildiği zaman değeri ortaya çıkan mahremiyet hakkının korunması, kişiliği korumakla eşdeğerdir (Sultanlı, 2021: 25). Mahremiyet; gizlilik, anonimlik, yalnızlık olmak üzere üç unsurdan oluşur. "Bireyin kendi seçiminde kaybolma hakkı" olarak da ifade bulan kavram, kişinin mekânsal anlamda mahremiyetini, kişisel anlamda mahremiyetini ve bilgi bakımından mahremiyetini içermektedir (Kılınç, 2012: 1104, 1005).

Özel hayatın gizliliği hakkının bir boyutu olan mahremiyetin iki yönü vardır. Bunlardan bir tanesi bireyin kendisi, evi, ailesi ve diğer kişilerle olan ilişkileri ile mahrem kalabilmesidir. Bu bakımdan diğer kişilerin ve hatta devletin, kişinin bu alanına izinsiz müdahil olmaması gerekmektedir. İkinci yön ise bilgi mahremiyeti yönüdür. Bu bakımdan kişi kendisi ile ilgili bilgileri bir başkasına ne kadar ve nasıl aktaracağına ilişkin yetki ve özgürlüğe sahiptir (Bilir, 2020: 310). Bu bakımdan bilginin korunması kişinin korunmasıdır, kişinin korunması mahremiyetin korunmasıdır. Kişisel verilerin korunması kişinin kendi kimliğine ve bu kimliğe dair unsurların korunması vesilesiyle kişisel mahremiyetinin korunmasına da hizmet eder.

AYM, kişisel verilerin korunması kapsamında mahremiyet hakkının korunmasına da değinmektedir. Nitekim Mahkeme bir bireysel başvuru kararında²⁵ özel hayatın gizliliğini mahremiyet çerçevesinde ele almıştır. Mahkemeye göre devlet, kişilerin özel ve aile hayatını üçüncü kişilerce haksız saldırı yapılmasını önlemekle yükümlüdür ve bizatihi kendisi keyfi müdahale etmemelidir. Bireylerin sahip olduğu mahremiyet hakkı sadece yalnız kalma anlamına gelmemekte, aynı zamanda insanların kendileriyle ilgili bilgileri kontrol edebilmeleri anlamı da taşımaktadır. Haliyle mahremiyet hakkıyla bağlantılı olarak kişilerin rızası

25- Arif Ali Cangı Başvurusu: BN. 2016/4060, KT. 17.09/2020

olmaksızın kendileriyle ilgili bir bilginin açıklanmaması, yayılmaması ve bu bilgilere başkaları tarafından ulaşılmaması gerekir. Mahkeme'nin ifadesiyle, *"Bu husus, kişinin kendisiyle ilgili bilgilerin geleceğini belirleme hakkına işaret etmektedir."* Mahkeme'nin işaret ettiği kişinin kendisiyle ilgili bilgilerin geleceğini belirlemesi hakkıyla ilişkili olarak "unutulma hakkı" ile de doğrudan ilişkilidir.

2.6. Güncel Bir Mesele Olarak Unutulma Hakkı

En yalın haliyle *"kişinin, kendisine ait bilginin erişimden kaldırılmasını talep etme yetkisi"* (Kum, 2021: 130) veya *"medya organları tarafından daha önce yayımlanan haberlerin arşivden silinmesi"* (Yılmaz, 2019: 67) olarak tanımlanabilen, 'veri silinmesi' (Dülger, 2018: 101) olarak da ifade edilen ve istisnai bir hak olarak kabul edilen unutulma hakkı, kişisel verilerin korunması ile ilişkili bir haktır. Başka bir ifadeyle özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakları, unutulma hakkının ortaya çıkması için zemin teşkil etmektedir (Çelik, 2017: 391). Kişisel verilerin korunması hakkı ile unutulma hakkının ortak noktası, kişilerin kişiliğini özgürce geliştirme hakkına sahip olması, kendilerine ait kişisel veriler üzerinde istedikleri gibi tasarrufta bulunabilmeleridir (Çelik, 2017: 400).

Unutulma hakkı kendisiyle ilgili kişisel verilerde tasarrufta bulunabilmesi yoluyla, kişilere bu veriler üzerinde kontrol hakkı tanır (Kum, 2021: 131). İnsanlar bazı kişisel verilerini kendi rızalarıyla paylaşmış olsalar dahi bir süre sonra bu verilerin yok edilmesini, toplum tarafından bilinir ve görünür halde olmamasını isteyebilirler (Kaya, 2022: 192). Unutulma hakkı kapsamında yok edilmesi istenen veri, güncel veri değil kişiyle ilgili geçmişte ortaya çıkan verilerdir. Nitekim unutulma hakkı kapsamında önüne gelen bireysel başvurularda²⁶ AYM, haber arşivinde bulunan haberlerin haber değerinin devam ettiğinden hareketle unutulma hakkı kapsamında değerlendirmeyi zorunlu kılacak şartların oluşmadığını tespit ederek, başvuruların açıkça dayanaktan yoksun olması sebebiyle kabul edilemez olduğuna dair kararlar da vermiştir. Bu bakımdan unutulma hakkının kullanılabilmesi için aradan makul bir sürenin geçmesi gerektiği, ancak belirlenecek süre ile kişilerin haber alma hürriyetleri arasında çatışan yararlar olması dolayısıyla aradaki dengenin hak ihlali yaratmayacak şekilde belirlenmesinin önemli olduğu unutulmamalıdır.

26- Fahri Göncü Başvurusu: BN. 2014/17943, KT. 05.10.2017; Asli Alp ve Şükrü Alp Başvurusu: BN. 2014/18260, KT. 04.10.2017.

Unutulma hakkı, kişilerin sosyal medyada ve sanal alemde var olan kendine ait kişisel verilerinin yine kendi talepleri ile silinip silinmeyeceği tartışmasıyla ortaya çıkan bir haktır (Çelik, 2017: 400). Bu bakımdan unutulma hakkı bireyin onurlu yaşaması, kişiliğini serbestçe geliştirmesi, kişisel veriler üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilmesi açısından önem taşır. Unutulma hakkı ile birlikte kişinin yalnızca geçmişi değil geleceği de koruma altına alınmış olur (Bilir, 2020: 310). Kişinin kendisiyle ilgili verilerle alakalı olarak unutulma hakkını talep edebilmesi için bu verilerin kendi rızalarıyla paylaşılmasının veya kendilerinden habersiz üçüncü kişiler tarafından oluşturulmasının bir farkı yoktur (Çelik, 2017: 401).

Unutulma hakkı, Sözür'in (2017: 207) tespit ettiği üzere, ifade hürriyeti ile çatışma içinde olan bir haktır. Başka bir ifadeyle ifade hürriyeti kapsamında değerlendirilebilecek olan basın özgürlüğü, haber alma ve haber yayma hürriyeti; unutulma hakkıyla birbirlerini dengeledikleri sürece özel hayatın gizliliği hakkını ihlal etmemiş olacaktırlar. Aksi halde iki haktan bir tanesinin ihlali söz konusu olabilecektir.

Çelik'in (2017: 400) ifade ettiği üzere önceden unutulma kuralı; hatırlanma istisna iken günümüzde teknolojik şartların gelişmesi ile unutulma istisna unutulmama ise kural olarak karşımızda durmaktadır. İnternette kişisel verilerinin uzun yıllar saklanmasından dolayı ilerleyen yıllarda kişilerin itibarları zarar görebilmekte ve bu verilerin saklı kalması, yeni bir başlangıç yapmalarının önüne bir engel olarak çıkmaktadır. Bu bakımdan unutulma hakkı, insanların belki de kendilerinin bile hatırlamak istemedikleri bazı verilerinin ortadan kaldırılmasını isteme hakkı olarak ifade edilebilir (Kaya, 2022: 187). Hatta bu verilerin mutlaka gerçek veri olması da gerekmez.

Bu tespitler ışığında unutulma hakkı ilk defa Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın (ABAD) bir kararıyla somut hale gelmiştir. Borçları sebebiyle gayrimenkulleri haciz edilen bir avukatın aradan uzun zaman geçmesine rağmen bu bilgilerin gazete web sitesinde hala ulaşılabilir halde olmasına karşı açtığı davada ABAD, doğru olan bir bilginin hukuka uygun bir şekilde yayınlanmış olsa bile aradan çok uzun zaman geçmesi ile bu bilgiyi hâlâ yayınlıyor olmanın hukuka aykırı hale geleceğine karar vermiştir (Kum, 2021: 133; Yılmaz, 2019: 178-181). Google kararı olarak da bilinen bu karar ilk defa unutulmanın bir hak olarak tanımlandığı hukuki belge olup, ABAD kararından sonra GDPR, bu hakkı açıkça düzenleyen ilk düzenleme olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaya, 2022: 187; Çelik, 2017: 402).

Unutulma hakkı henüz kavramsal olarak Türk hukukunda yer almasa da yargı kararları bu hakkın varlığına yönelik hükümler içermektedir. Unutulma hakkına ilişkin olarak ilk yüksek mahkeme kararı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu²⁷ tarafından verilmiş; daha sonra ise AYM, 2016 yılında bireysel başvuru kararında²⁸ ABAD kararına ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararına atıf yaparak ilk defa unutulma hakkına ilişkin olarak hak ihlali kararı vermiştir. Karara konu olayda başvuru, bir gazetenin internetteki haber arşivinde kendisiyle ilgili yer alan erişilebilir nitelikteki haber ve yayınların kaldırılmasını talep etmiş; bu talebinin reddedilmesi üzerine şeref ve itibarının korunması hakkının ihlali gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunmuştur. AYM Genel Kurulu kararında internetin geleneksel iletişim araçlarından farkına değinilmiş ve temel hak ve özgürlüklerin kullanımında farklı bir boyut getirdiğini belirtmiştir. Bireylerin özel hayat ve manevi bütünlüklerine yönelik ciddi müdahalelerin ortaya çıkmasından hareketle, teknolojik gelişmeler bağlamında temel hakların korunması için farklı bir yaklaşım gerektiği ifade edilmiştir. Mahkeme, internet ortamında bilginin uzun süre kaybolmamasından hareketle günümüzde kişilerin şeref ve itibarlarının korunması için unutulma hakkının kabul edilmesi gerektiğini belirtmiş ve yukarıda anılan ABAD-Google kararına atıfta bulunarak *"unutulma hakkı adil dengenin kurulması için vazgeçilmez niteliktedir"* ifadesine yer vermiştir.

Unutulma hakkının Anayasada açıkça düzenlenmemiş olduğunu ifade eden Mahkeme, devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında insanların maddi ve manevi gelişimi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak görevi kapsamında kişinin manevi bütünlüğünü koruması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda kişilerin hayatında "yeni bir sayfa açma" olanağına sahip olabilmesi için unutulma hakkına sahip olması gerektiğini ifade eden Mahkeme, bu hakkın olmaması durumunda kişilerin manevi varlığını geliştirmesi için gerekli onurlu bir yaşam sürmesinin mümkün olmayacağına ve manevi bağımsızlığının sürekli müdahale altında olacağına kanaat getirerek hak ihlali kararı vermiştir.

AYM'nin kişisel verilerin korunmasına ilişkin Anayasal ve müstakil kanuni düzenleme olmadan önce kararında kişisel verilerin kapsamını çizmesi ve güvence altına almasında olduğu gibi; unutulma hakkında da benzer bir süreç göze çarpmaktadır. Başka bir ifadeyle AYM, içtihatlarıyla kanun koyucuya yol

27- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 17.06.2015 tarih, 2014/4-56 Esas, 2015/1679 sayılı Kararı

28- N.B.B Başvurusu: BN. 2013/5653, KT. 03.03.2016

gösterici niteliktedir. Nitekim daha önce ifade edildiği üzere AYM kişisel veri kavramını ilk kez 2008 yılında ele alması ve akabinde 2010 Anayasa değişikliği ve 2016 yılında KVKK'nin hazırlanmasında olduğu gibi 2016 yılında da unutulma hakkına yer vermek suretiyle ilerleyen zamanda bu hakkın mevzuatla düzenlenmesi için öncü nitelikte bir karar almıştır. Nitekim mevzuatta unutulma hakkı doğrudan düzenlenmemiş olmakla birlikte 7253 sayılı Kanun'la 5651 sayılı Kanun'a yapılan değişiklikle unutulma hakkına değinilmiştir. 2020 yılında yapılan değişiklikle birlikte "İnternet ortamında yapılan yaygın içeriği nedeniyle kişilik hakları ihlal edilenlerin talep etmesi durumunda hâkim tarafından, başvuranın adının bu madde kapsamındaki karara konu internet adresleri ile ilişkilendirilmemesine karar verilebilir." hükmü kabul edilerek unutulma hakkının yasal zeminine ilişkin düzenleme yapılmıştır. Sözler'e (2017: 212) göre unutulma hakkının bağımsız olarak düzenlenmiş olmaması, uygulama bakımından elzem bir sorun üretmemekte, uygulamada hakkın korunması için yargı mekanizması görevini yapabilmekte; ancak "hakkın korunmasına yönelik ihtiyaç ve bilincin artmasıyla, bu korumayı güçlendirmeye yönelik adımlar atılacağı tahmin edilmektedir." Dolayısıyla ilerleyen dönemlerde unutulma hakkına ilişkin parlamentonun daha açık ve kapsamlı bir düzenleme yapmasına ihtiyaç bulunduğu değerlendirilmektedir.

SONUÇ

Bilgi çağında verinin artan önemi, dijital dönüşümle birlikte artan riskleri de beraberinde getirmektedir. Günümüzde devlet ve özel kuruluşlar, bireyler hakkında her gün önemli miktarda veriyi toplamakta, saklamakta, işlemekte ve iletmektedir. Gelişen teknoloji, kişisel verilerin sayısız platformda paylaşımına ve dünya üzerinde hızla ve sınırsız bir şekilde yayılmasına olanak sağlamaktadır. Bu durum, kişisel veriler üzerinde kişilerin kontrol kabiliyetini yitirmesine, bu verilerin kendisine karşı bir tehdide dönüşmesini önleyememe riskini artırmaktadır. Bu gerçekler karşısında temel hak ve hürriyetlerin korunması için devletin ve yargı mekanizmalarının harekete geçmesi, gerekli hukuki ve kurumsal çerçeveyi tesis etmeleri her geçen gün daha büyük önem kazanmaktadır.

Görevlerini yerine getirirken AYM'nin temel amaçlarından biri de temel hak ve özgürlüklerin korunmasına hizmet etmektir. AYM, norm denetimi (iptal davası ve itiraz yolu) ve bireysel başvuru kararları ile temel hak ve özgürlüklere aykırı düzenlemeleri iptal ederek ve hak ihlali kararları vererek bu işlevini ifa etmektedir. Kişisel verilerin korunması hakkı özelinde AYM, özellikle 2008 sonrası içtihatlarıyla hem yasamaya yol gösterici olmuş hem de hakkın korunması adına önemli sayıda iptal veya hak ihlali kararları vermiştir. AYM'nin yakın tarihli kararları göz önüne alındığında, kimi uyuşmazlıklarda kararların tam bir uzlaşıyla alınmadığı, kararlarda olduğu gibi literatürde de kişisel verilerin kanuniliği hususunda farklı görüşler bulunduğu görülmektedir. Yaklaşım farklılıkları, hem bu hakkın gelişmekte ve genişlemekte olduğunun hem de yeni hükümet sisteminin temel ilkelerinin bir süre daha tartışılmaya devam edileceğinin bir göstergesidir. Bu koşullarda kişisel verilerin korunması hakkının uzun süreler gerek kanun koyucunun, gerek yargı mercilerinin ve gerekse toplumsal ve siyasal gündemin önemli bir konusu olmaya devam edecektir.

Yine AYM kararları göstermektedir ki kişisel verilerin en üst seviyede korunmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaç doğrultusunda, müstakil bir kanunla düzenlenen kişisel verilerin korunması hakkı, her geçen gün gelişen ve farklılaşan boyutlarıyla ele alınmak durumundadır. Bu açıdan 'unutulma hakkı', kişisel verilerin korunmasında yeni bir hak alanı olarak karşımıza çıkmıştır. AYM kararlarında varlığına işaret edilen unutulma hakkı henüz mevzuatta açık bir şekilde düzenlenmemiş olup, böylesine önemli bir hakkın ivedilikle 6698 sayılı Kanun kapsamına alınarak korunması gerekmektedir.

Anayasanın 20. maddesinde düzenlenen kişisel verilerin korunması hakkına dayanılarak KVKK'de düzenlenmiş olan kişisel verilerin işlenmesi, saklanması, yok edilmesi, anonim hale getirilmesi, aktarılması konularında hak ihlali iddiasıyla AYM'ye yapılan başvurularla birlikte, AYM'nin hem Anayasa hem de KVKK kapsamında verdiği ihlal kararlarının sayısı da her geçen gün artmaktadır. Bu noktada veri işleyenlerin üzerine düşen görevin, özellikle yargı sürecine taşınan ve ihlal kararı ile sonuçlanan konularda hassas davranarak yeni ihlallere mahal vermemek olduğu; kamu otoritelerinin de bu konuda daha etkin önlemler alması gerektiği açıktır.

Aynı şekilde AYM kararları, diğer mahkemelerce daha dikkatle takip edilmeli ve yeni hak ihlallerine yol açacak kararlardan kaçınılmalıdır. Aksi halde AYM'nin iş yükü her geçen gün artmaya devam edecek ve kişilerin hak ihlallerinin ortadan kalkması süreci uzayacaktır. Bu durum da yeni hak ihlallerinin ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Ulusal ve uluslararası hukuk düzenlemeleri ve incelenen AYM kararları ışığında ifade etmek gerekir ki; kişisel verilerin korunması, bir yönüyle insan onurunun korunmasıdır. İnsan onurunun korunması için özel hayatın gizliliği hakkının, bu hakla ilişkili olarak mahremiyetin korunması büyük önem taşımaktadır. Devlet hem pozitif yükümlülükleri hem de negatif yükümlülükleri kapsamında kişinin maddi ve manevi bütünlüğünü koruması ve geliştirmesine hassasiyetle eğilmelidir. AYM de kararlarıyla hem temel hakların korunmasına hizmet etmeye hem de temel hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi adına uluslararası hukuka ve insan haklarına dayanan kararlarıyla yasamaya yön göstermeye devam etmelidir.

KAYNAKÇA

- Acaray, D. (2021). Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye’de İnsan Haklarının Korunmasında Polisin Rolü. *Ombudsman Akademik*, 7(14), 171-197.
- Akgül, A. (2014). Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Anırmış Uzun, S. (2021). Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması ve Vatandaş Algısının Ölçülmesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 14(3), 207-221.
- Arslan Öncü, G. (2019). Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı, Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-8, Avrupa Konseyi.
- Aşıkoğlu, Ş. İ. (2018). Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Büyük Veri. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Aydın, S. E. (2015). AİHM İçtihatları Bağlamında Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu (1. Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Başalp, N. (2004). Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Bilir, F. (2020). 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’na İlişkin Değerlendirme ve İnternet Çağında Kişisel Verilerin Korunması. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 37(2), 305-342.
- Can, N. (2021). Kolluk ve Adli Makamlar Tarafından İşlenen Kişisel Verilerin Korunması (1. Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Çelik, Y. (2017). Özel Hayatın Gizliliğinin Yazması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı. *TAAD* 8(32), 391-410.
- Çınar, A. (2022). Unutulma Hakkının Ortaya Çıkış Serüveni ve Kapsamının Değerlendirilmesi *TAAD* 13(49), 551-584.
- Develioğlu, H. M. (2017). 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Duman, Ö. (2020). Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkına İlişkin Anayasal Güvenceler ve İlkeler. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 37(2), 357-401.
- Dülger, M.V. (2018). İnsan Hakları ve Temel Haklar ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(1).
- Dülger, M.V. (2019). Kişisel Verilerin Korunması Hukuku (2. Baskı). İstanbul: Hukuk Akademisi.

- Gemicioğlu, B. ve Gemicioğlu, Z. (2020). Kişisel Verilerin Korunması Mevzuatı Uluslararası Düzenlemeler ve İçtihatlar (2. Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Göçmen Uyarer, S. (2020). Kişisel Verilerin Korunması (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kahraman, M. ve Şahin, M. (2020). Anayasa Mahkemesi Kararlarına Göre Güvenlik Soruşturması ve Özel Hayata Saygı Hakkı. ERÜHFD, XV(2).
- Kaya, B. M. ve Taştan, F. G. (2022). Kişisel Verileri Koruma Hukuku. <https://www.mbkaya.com/hukuk/veri-koruma-hukuku.pdf>. E.T. 02.04.2022
- Kaya, C. (2011). Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi. Journal of Istanbul University Law Faculty, 69(1-2), 317-334.
- Kaya, K. (2022). Özel Hayatın Gizliliği Hakkı ile Kişisel Verilerin Korunması Hakkı Bağlamında Ortaya Çıkan Bir Hak Olarak Unutulma Hakkının Değerlendirilmesi. TİHEK Akademik Dergisi, 5(8), 177-196.
- Kılıncı, D. (2012). Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 61(3), 1089-1169.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (2019). Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi. Ankara: KVKK Yayınları, No: 1.
- Kum, S. Ş. (2021). Unutulma Hakkının İstihbari Kaynaklı İdari İşlemler Açısından Değerlendirilmesi. Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1), 129-150.
- Küzeci, E. (2020). Kişisel Verilerin Korunması (4. Baskı). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Oğuz, S. (2018). Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri. Beyder, 13(2), 121-138.
- Sözüer, E. (2017). Unutulma Hakkı- İnsan Hakkı Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Sultanlı, İ. (2021). Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkı ve Mahremiyet İle İlişkisi. SÜAMYOD 4(1), 23-34.
- Turan Başara, G. (Aralık 2020). Kişisel Veri İşleme Sözleşmesi. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 8(16), 57-90.
- Yazıcı, H. (2021). Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında İş Sözleşmesinin Sona Erdirilmesi ve Özel Hayata Saygı Hakkı. Anayasa Yargısı Dergisi, 38(2), 99-141.
- Yılmaz, B. (2019). Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması. Hacettepe Üniversitesi SBE, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

PROTECTION OF PERSONAL DATA AS A HUMAN RIGHT IN THE LIGHT OF THE DECISIONS OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF TURKEY

Ömer ÖZKAYA

İbrahim TOPRAK

EXTENDED ABSTRACT

The protection of personal data gains more importance in a world where cybercrime increases day by day with the digital transition. With the more active use of technology in many areas of daily life, the increasing possibility of obtaining personal data and using it outside of its purpose in a way that violates personal rights has made the protection of such data an important element in human rights and freedoms, making it one of the fundamental areas of international law. The protection of personal data by the state, starting with the constitution, is possible by providing a strong armor with legal regulations, supporting them with institutional means, and sanctioning the violations by monitoring with effective judicial mechanisms. Personal data is both protected by international documents and national legislation. The main international documents are the European Convention on Human Rights, Guidelines on the Protection of Privacy and Cross-Border Flow of Personal Data, Convention No. 108 on the Protection of Individuals against Automatic Processing of Personal Data, and European Union General Data Protection Regulation. In Turkey, the Constitution and the Law on the Protection of Personal Data No. 6698 stand out as such legislation.

The Constitutional Court, which performs duties to protect fundamental rights and freedoms both through norm control and individual implementation, serves an important function in this field with its decisions regarding personal data. With regards to personal data, the Constitutional Court makes evaluations within the framework of Article 20 of the 1982 Constitution. While making such evaluation, the international regulations are also touched upon. When it comes to individual implementations regarding the protection of personal data, the Constitutional Court makes decisions based on whether the alleged interference has an element of legality, has a legitimate goal, and is compliant with necessary democratic society order and the principle of proportionality or not. The general reputation of the aforementioned decision regarding violation takes shape in the framework of processing and sharing personal data, protection of sensitive personal data, the regulation of the right to protection

of personal data, the principle of legality of restriction, the preservation of personal privacy and personal data, the preservation of privacy, the enclosure of personal data, and the right to be forgotten.

The number of violation decisions of the Constitutional Court both within the Constitution and the Law on the Protection of Personal Data increases day by day. At this point, it's clear that the duty of those who process data is to be sensitive about the violation of the subjects that are in the decisions of the Constitutional Court. Public authorities should also take more effective precautions regarding these subjects. The decisions of the Constitutional Court must be followed more carefully by the local courts, and decisions that will lead to new violations of rights must be avoided. Otherwise, the Constitutional Court's workload will increase gradually, and the process of removing the violations of personal rights will take longer. This would lead to more violations of rights. In the light of national and international legal regulations and the decisions of the Constitutional Court, it should be stated that the protection of personal data is, in a way, the protection of human dignity. In this context, the right to privacy for the protection of human dignity has great importance. The state should pay attention to the protection and development of the material and moral integrity of a person within both of its positive and negative obligations. With its decisions, the Constitutional Court must continue to serve both the protection of fundamental rights and guide the legislation with its decisions based on international law and human rights so as to improve fundamental rights and freedoms.